

УДК 658.5:005.332.7:005.336.1(477)

Горак О.В.
аспірант

Запорізького національного університету

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ**METHODOLOGICAL APPROACHES TO EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF SECURITY OF ENTERPRISE'S ECONOMIC DEVELOPMENT****АНОТАЦІЯ**

Досліджено складові безпеки економічного розвитку підприємств. Визначено індикатори інтегрального показника безпеки економічного розвитку підприємств. Встановлено доцільність врахування як ринкових, так і не ринкових чинників безпеки економічного розвитку підприємств. Запропоновано в складові індикаторів безпеки економічного розвитку включити індикатори управління.

Ключові слова: індикатори, інтегральний показник, безпека, економічний розвиток, ринкові, не ринкові чинники, складові, управління.

АННОТАЦИЯ

Исследовано составляющие безопасности экономического развития предприятий. Определены индикаторы интегрального показателя безопасности экономического развития предприятий. Установлена целесообразность учета как рыночных, так и не рыночных факторов безопасности экономического развития предприятий. Предложено составляющие индикаторов безопасности экономического развития включить индикаторы управления.

Ключевые слова: индикаторы, интегральный показатель, безопасность, экономическое развитие, рыночные, нерыночные факторы, составляющие, управление.

ANNOTATION:

The article investigates components of security of enterprise's economic development. The author defined the indicators of integral index of security of enterprise's economic development. Feasibility of consideration of both market and non-market factors of security of enterprise's economic development is established. It is suggested to include management indicators as components of indicators of safety of economic development.

Keywords: indicators, integral index, security, economic development, market, non-market factors, management.

Постановка проблеми. На загальний рівень безпеки економічного розвитку підприємств порізному впливають ринкові й інституціональні чинники. Співвідношення їх впливу на загальний показник безпеки економічного розвитку підприємств багато в чому визначається структурним рівнем об'єкту.

З метою можливості, хоч і досить відносною, оцінити вклад ринкових і неринкових інституціональних чинників у загальний показник безпеки економічного розвитку підприємств, на наш погляд, доцільно представити загальний рівень економічної безпеки як деяку суму індикаторів, об'єднаних у блоки: блок ринкових чинників, блок неринкових чинників, блок соціально-політичних чинників і блок чинників впливу економічного розвитку.

Метою статті є розробка складових інтегрального показника безпеки економічного розвитку підприємства

Аналіз основних досліджень і публікацій. Нові методологічні підходи до оцінки ефективності безпеки економічного розвитку підприємств, повинні розглядатися з точки зору ефективності управління нею на всіх етапах виробництва, що передбачає формування фундаментальної наукової бази дослідження управління даними процесами.

Вагомий внесок у дослідження особливостей управління ефективністю безпеки економічного розвитку підприємств зробили закордонні та українські вчені І.Г. Мішина [1], В.В. Шиманська, І.В. Саух [2] та ін.

Відсутність чіткості в питаннях управління ефективністю безпеки економічного розвитку підприємств ускладнює подальший розвиток теорії і практики економічної ефективності. Без ефективної безпеки економічного розвитку підприємств неможливе вирішення соціальних цілей забезпечення безпеки й підвищення якості життя населення України.

Виклад основного матеріалу. Система управління безпекою економічного розвитку є складовою частиною загальної системи управління підприємством. Ефективність будь-якої управлінської системи в значній мірі залежить від достовірного, повного та своєчасного інформаційного забезпечення. Чим більше диверсифікована операційна, інвестиційна та фінансова діяльність підприємства, тим вища роль відводиться забезпеченню безпеки економічного зростання діяльності підприємств на засадах якісної інформації для прийняття управлінських рішень у сфері не лише формування системи економічної безпеки, але і планування подальшого їх розвитку.

Системний аналіз фінансово-економічної безпеки підприємства, його платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості необхідний тому, що безпека економічного розвитку будь-якого підприємства, розмір його прибутку багато в чому залежать від його платоспроможності. Враховуючи доцільність забезпечення безпеки економічного розвитку підприємства, розглядаючи вплив внутрішніх та зовнішніх чинників, вважається за необхідне дослідити показники безпеки еко-

номічного розвитку підприємств. Підприємство має опрацювати таку систему показників, з допомогою якої воно змогло із достатньою точністю оцінити поточні та стратегічні можливості та перспективи подальшого розвитку підприємства.

Безпека економічного розвитку підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення й викорис-

тання всіх наявних на підприємстві ресурсів з метою забезпечення безперервної його роботи.

Безпека економічного розвитку підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на безпеку економічного розвитку підприємства позитивно позначаються безперервний випуск і реалізація високоякісної продукції. Як правило, що вищі показники обсягу виробництва й реалізації продукції й нижча їх собівартість, то вища прибут-

Таблиця 1

Інтегральний показник безпеки економічного розвитку підприємств

Блок ринкових чинників (Бр.)	Блок неринкових чинників (Бнр) Індикатори	Блок соціально-політичних чинників (Бсп) Індикатори	Блок чинників впливу економічного простору (Бе.пр.) Індикатори
Платоспроможність підприємств	Рівень тіньової економіки в регіоні розташування підприємства до середнього в Україні, %	Співвідношення середньої заробітної плати на підприємстві до середньої в економіці України	Рівень інвестиційної привабливості регіону
Співвідношення попиту й пропозиції на продукцію підприємств	Наявність у підприємства пільг і субвенцій	Забезпеченість працівників житлом до середнього в регіоні знаходження підприємства	Рівень інноваційної активності регіону
Кон'юнктура ринку	Питома вага виграних судових справ до загального числа проведених, %	Рівень демократії в регіоні, де знаходиться підприємство	Відсоток плати за кредитами
Питома вага основної продукції на ринку профільної продукції підприємства, %	Відношення витрат на охорону власності або до прибутку, %	Рівень заборгованості по заробітній платі по підприємству	Відсоток плати за депозитами
Рівень конкуренції на ринку профільної продукції підприємства	Адаптивність підприємства до потреб ринку	Рівень преступності в регіоні місця знаходження підприємства до середнього по Україні	Курс валют, які використовуються підприємством у зовнішньоекономічній діяльності
Питома вага продукції, що має стійкий попит у загальному випуску продукції підприємства, %	Індекс виробництва, %	Співвідношення об'ємів продукції регіону, що випускається в цілому, і по підприємству	Зовнішньоекономічна діяльність регіону і підприємства
Питома вага робітників з повною вищою і середньою освітою до загального числа працюючих, %	Продуктивність праці, тис. грн. / осіб.	Рівень безробіття в регіоні місця знаходження підприємства до середнього по Україні	Частка інноваційної продукції у всьому випуску продукції підприємств, %
Питома вага працівників старше 50 років у загальній чисельності працюючих на підприємстві, %	Мінімальний рівень загрузки потужностей, достатній для рентабельності роботи підприємства, %	Співвідношення фактичного і необхідного рівнів інвестицій для підтримки потенціалу підприємства	Частка НДР у загальному обсязі НДДКР, %
Відтік кваліфікованих кадрів до загальної чисельності працюючих на підприємстві, %	Знос основних засобів, %	Співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованостей	Кількість отриманих підприємством патентів і ліцензій до середньої кількості їх у регіоні, де знаходиться підприємство
Рівень захворюваності працюючих до середнього в регіоні, де знаходиться підприємство	Частка енергоносіїв у собівартості продукції, %	Відношення коштів до доходу	Відношення балансової вартості інновацій до середньорічної вартості основних фондів, %
	Рівень рентабельності, %	Частка у всіх витратах на виробництво, %	
		Витрати на імпортні комплектуючі й сировину, що вимагають імпортного заміщення, %	
		Коефіцієнт абсолютної ліквідності	
		Індекс кредитоспроможності	

ковість підприємства, що позитивно впливає на його фінансово-економічну безпеку.

Неритмічність виробничих процесів, погіршення якості продукції, проблеми з її реалізацією призводять до зменшення надходження коштів на рахунки підприємства, у результаті чого погіршується його платоспроможність.

Існує і зворотний зв'язок, оскільки брак коштів може призвести до перебоїв у забезпеченні матеріальними ресурсами, а отже у виробничому процесі.

У сучасній економічній літературі, переважно, увага якраз і приділяється розкриттю й методології оцінки результативних чинників, що явно недостатньо і може призвести до поверхневих висновків про стан безпеки економічного розвитку підприємств і суспільства.

Тому представляється доцільним зосередити більше уваги на виявленні й дослідженні дії прямих, первинних чинників забезпечення безпеки економічного розвитку підприємств

Говорячи про безпеку економічного розвитку підприємств необхідно, у першу чергу, визначитися з тим, що складає основу економічного розвитку. Одним з найважливіших чинників безпеки економічного простору підприємства є стабільне економічне зростання регіону, де знаходиться підприємство. Стійке економічне зростання, що забезпечує збільшення валового внутрішнього продукту і національного доходу веде до підвищення загального економічного потенціалу, багатства суспільства й рівня добробуту населення регіону та зростання середньої заробітної плати працюючих підприємств.

Займаючи свій сегмент загального економічного розвитку, кожне підприємство незалежно від об'ємів, місця й мети його діяльності, постійно знаходиться в ситуації стійкої невизначеності, непередбачуваності можливих змін як внутрішніх, так і зовнішніх умов господарювання. Приймаючи ризикові рішення в умовах жорсткої конкуренції й домагаючись запобігання або захисту від існуючих або прогнозуємих небезпек і погроз, підприємство забезпечує безпеку свого економічного розвитку.

Дуже часто забезпечення безпеки економічного розвитку підприємств зводять до протистояння й конкуренції, захисту від різного роду економічних злочинів. Такі погрози як крадіжки, шахрайство, підлоги, недобросовісна конкуренція й промислове шпигунство, інформаційна безпека, екологія, дуже важливі й повинні постійно враховуватися, але зводити безпеку економічного простору підприємства лише до цього не можна. Це поняття ширше й більш містке. Концепція безпеки економічного розвитку підприємства – це загальні орієнтири для прийняття рішень, які полегшують досягнення цілі економічної безпеки. Для мінімізації зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану підприємства в умовах його взаємодії з зовнішнім середовищем, фахівці служби безпеки вирішують наступні завдання забезпечення економічної безпеки підприємства:

- моніторинг стану фінансово-господарської діяльності підприємства і його взаємозв'язків з суб'єктами зовнішнього середовища;
- аналіз, оцінка та прогнозування внутрішньої та зовнішньої економічної безпеки підприємства;
- заходи щодо попередження можливих загроз;
- виявлення, аналіз і оцінка загроз економічної безпеки;
- затвердження прийнятих рішень й організація плану реагування за фактом виникнення загрози;
- постійна модернізація системи забезпечення економічної безпеки конкретного підприємства.

Схема безпеки економічного розвитку підприємств підприємства також формується на базі загальної схеми безпеки економічного розвитку з урахуванням специфіки діяльності – свого набору індикаторів. Складові інтегрального показника безпеки економічного розвитку підприємства наведено в таблиці 1.

Введення інтегрального показника безпеки економічного розвитку підприємства дає можливість кількісно враховувати основні як внутрішні, так і зовнішні ризики, що впливають на безпеку економічного розвитку підприємств.

Висновки. Саме у фінансовій складовій безпеки підприємства, економічна наука сьогодні підійшла досить близько до якісної оцінки рівня її безпеки економічного розвитку підприємств. Це індикативний і ресурсно-функціональний методи й підхід, що відображає принципи та умови програмно-цільової оцінки безпеки економічного розвитку підприємств на засадах визначення балансової вартості інновацій до середньорічної вартості основних фондів.

Вважаємо за доцільне в складові індикаторів безпеки економічного розвитку включити індикатори управління. При цьому, усі вони або не дають зведеного показника безпеки (індикативний метод), або ґрунтуються на думці експертів (ресурсно-функціональний метод), що вносить відомий суб'єктивізм у виборі пріоритетів і оцінок.

Індикатори інтегрального показника повинні враховувати не лише ринкову складову – що є надзвичайно важливо, а і не ринкові, соціально-економічні чинники й фактори впливу економічного простору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мішина І.Г. Сутність та елементи економічної безпеки, їх значимість у процесі реалізації національної безпеки країни. Науковий журнал «Вісник Технологічного університету Поділля» (серія – економічні науки), № 2, Т. 1. – Хмельницький: ТУП, 2003. – С. 66-69.
2. Шиманська В.В., Саух І.В. Економічна безпека як фактор підвищення конкурентоспроможності. [Електронний ресурс] – Режим доступу: // www.nbuv.gov.ua/.
3. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 39. – С. 351.